

Преди 100 години... Изложбата „Българска жена“ в Прага

ПОДГОТОВКАТА

През 1910 г. Съюзът на чешките жени решава да организира поредица от изложби, посветени на жените от славянските народи. Целта е да се изучат народните традиции и фолклор на отделните славянски народи и да се постигне по-тясно културно сближение между тях. Амбициозните чешки дами предвиждат да завършат своя смел проект с всеславянска изложба в Прага през 1914 г. Те веднага се заемат с реализацията на своята идея и още същата година в столицата на Бохемия се провежда изложба за сръбската жена. Решено е следващата изложба да бъде посветена на българката.

Организатор на изложбата от българска страна са дами от столичния „хайлайф“, които виждат възможност чрез изложбата да изградят положителен образ на българката и да я представят като еманципирана жена, която се е отърсила от своята робска психика. За целта те създават Софийски дамски комитет. В него влизат Рада Данева, съпругата на бившия министър председател д-р Стоян Данев (който е учил в Прага); чешката възпитаничка Зоя Ходжова; съпругата на директора на БНБ Елена Чакалова; Екатерина Каравелова, съпругата на Петко Каравелов и председателка на женското дружество „Майка“; отявлената феминистка Юлия Малинова, съпруга на Александър Малинов и председателка на женското дружество „Женски труд“ и др.

В подготовката на изложбата активно се включва и министърът на просветата С. С. Бобчев, който отпуска значителна финансова помощ. Царица Елеонора предоставя за нуждите на изложбата своята красиво избродирана македонска носия. Авторитетният български географ и етнограф Анастас Иширков се заема със задачата да събира мостри на български народни носии от Македония, които да бъдат показани на изложбата.

Сред българските организатори се срещат още имената на директора

на Етнографския музей Ст. Л. Костов, на първия председател на „Българска седянка“ Васил Атанасов и на чешкия художник Алфонс Муха.

ОТКРИВАНЕТО

В края на май 1911 г. Дамският комитет изпраща своята председателка Р. Данева и три други свои членки да вземат участие в откриването на изложбата. Изложбата е открита на 1 юни 1911 г. в 11 часа в големия салон на търговската къща на чешкия предприемач Я. Новак на ул. „Водичкова“, в самия център на Прага. Тя продължава до средата на юли и се провежда под патронажа на „Славянския клуб“ в Прага. На откриването неговият председател Вратислав Черни отбелязва огромната промяна в манталитета на българина след Освобождението – свободолюбивия дух и порасналото самочувствие. Председателката на Съюза на чешките жени Елишка Пъркинова изтъква пословичното трудолюбие на българката и забележителната духовна еволюция на българския народ след Освобождението: „за 30 години свобода българите с великански стъпки догониха най-напредналите в културно отношение народи“.

В изложбените зали са представени женски народни носии, бродерии и килими, символизиращи трудолюбието, нравствената и физическата красота на българката. Участие в изложбата взима и видната българска художничка Елисавета Консулова-Вазова (1881–1965), която представя свои творби от последните четири години – цветя, салонни портрети на дами.

В-к „Ženské listy“ дават най-подробно описание на атмосферата, която цари в изложбените зали: „Пристъп-

Цар Фердинанд със семейството си

вайки в главния изложбен салон, сме обхванати от необичайно усещане, което може да се опише с две думи: „изкуство“ и „красота“. Авторката на статията не крие удивлението си как е възможно да се крие „толкова красота на едно място“; откъде се е взело това „гордо излъчване у българката“ след толкова столетия живот в условията на чужда власт, потискана от турските поробители. „Турците отнеха на българина свободата и имота, но не можах да му отнемат привързаността към семейството и родовата памет“, се отбелязва във вестника.

Чешките журналисти са впечатлени най-много от македонските народни носии, които служат за модел на парижките моделиери; дългия 30 м вълнен шнур, с който се опасва женската снага, накитите по носията, венеца за украса на главата „сокай“, характерен за района около Трявна. Интересът към изложбата е огромен – до средата на юли тя е посетена от 6000 души, предимно от чешките и полските земи, България и Русия. Своеобразно продължение на изложбата в Прага са множеството статии, посветени на българската жена, които излизат в България и малко по-късно са преведени за чешката публика от чешкия приятел на българите Владислав Шак.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от чешкия печат